

FUNERALInvestigator: Miliana. RInformant: Timoci Mokuwakaca.....73yrs, Tavuki, KadavuULUTAGA: NA NONA BALE EDUA NA TURAGA NI VANUA MAI TAVUKI.

- Au na vakaraitaka ga yani na veika edau vakayacori ena neitou vanua me baleta na nona bale edua na neitou turaga. Ni sa dui tu ga na vanua kei na nona i vakarau. Edua na ka talei meda raica yani edua na vanua ni se maucokona vinaka tiko ga na nodra i tovo vakavanua, ni ka ogo eda kilai tu kina nai taukei na noda veidokai kei na veirokorokovi ena noda vanua.

Ni sa davo tiko edua na turaga ni sa malumalumu mai sa na vakayacori tiko ga na gunu yaqona vei ira na turaga ka ra yadrava toka kina na turaga. Ena sega ni rogo edua na kosakosa se veidredrevaki ni sa davo bibi koto edua na turaga. Sa na davo sara toka ga na turaga ena vanua ka sa vakarautaki me lai davo koto kina. Ko iratou na wekana eratou sa na vakarautaka tiko na veika e dodonu meratou dau tu vakarau kina. Ni sa yacova na gauna me sa qai takali yani kina vakadua nai cegu ni turaga sa qai nodratou na Mata ni vanua kei na Bati na veika e dodonu me vakayacori. Sa na tu vakarau sara ko Mata ni vanua me kauta yani nai tukutuku bibi ki veira na wekana ka tiko tani mai. Ena kauta tiko yani edua na nona Sevusevu me tukuni ni tukutuku bibi ka kauta tiko yani. Ko iratou na Bati eratou sa na vakarautaka sara ga na vanua me lai davo

- koto kina na yagoni turaga. Ni sa dau bale talega edua na turaga ena sega ni rawa ni rogo edua na tagi, sa navakayacori tikoga na uvu Davui ka vakaraitaki tiko ni tagi ni lewe ni vanua. Na Davui oqo ena sega ni mudu rawa na kena tagi tiko sigakei na bogi eratou na veisau tikoga na uvuca tiko, ka yacova sara ni sa lai bulu yani na yagona. Eda na raica toka ni dua na cakacaka levu na uvu davui, ia mevaka ni noda i tovo nai taukei ena bale ni dua na turaga keda sa na vakayacora vakakina. Kevaka ka na mani sega ni rogo na davui ena dua na gauna eratou sa na Ore se na totogi vakavanua ko iratou na uvuca tiko. Eratou dau uvu davui ko iratou na Mata kenai balebale ni ra mata taka tiko na vanua ena vakaloloku ni sa mai vakacegu na nodra turaga bale. Ko iratou na Bati eratou sa na daramaka mai na nodratou i sulu vakaviti, ka ratou cola malumu tu ka ratou mai yadrava toka yani na vanua ka davo koto kina na yagoni turaga. Eratou na liutaka ka solia na lewa ena veika me vakayacori tiko ena loma ni vale ni mate. E vakatabui dredre sara me dua e rogo cake mai na nona dredre se kaila tu mai . Kevaka e mani rogo edua na vakasausa sa rawa ga veiratou na Bati meratou mokuta na tamata koya ka sa sega ni rawa ni dua me vosa ta'ae kina. Ko iratou talega na Bati eratou dau lai biuta na Sau ena loma ni vale, ka davo koto kina na yagoni mate ni turaga. Na Sau oqori edua na tikini masi balavu e dodo wavokita na vanua me ra qai dabe kina na marama ka ra na digitaki ga na marama mera tiko ena loma ni vale ni mate. Na kena vo sa qai lai tiko ena vanua ka vakayacori tiko kina na veiqaravi. E tabu sara ni rogo

- edua na veivosaki ena loma ni vale. Era na dui cuva toka ga na marama ka vakadirorogo. Oqo edua na ka rerevaki baleta ni rawa ni leqa tale kina edua na tamata kevaka edua na beca na lewa sa vakatura mai na Bati. Mevaka ena gauna e liu edau ni ra dau vakarorogo ga vakatabaki dua vua na Bati ni sa bale edua na turaga. Sa na qai mai vakayacori tiko yani na soqo ni vakaloloku ni sa mai bale na neitou turaga na Tui Tavuki. Edau vakayagataki ga eke na tabua, na ibe ena kena veimataqali lelevu ka lalai talega, na gatu vakaviti ena kena i levu. Na vei yau kece oqori era dau soqona mai na marama ni sa bale edua na turaga. Ko ira na turaga ni vanua era sa na vakarautaka na lewe ni lovo mevaka na dalo kei na uvi ena kena levu era rawata. Kevaka sa mani oti toka e tolu na siga na nona davo na turaga sa na lai kau mai na lase ka mai kaburaki tu ena loma ni vale ka davo koto kina na yagoni turaga. Na veika kece e dau vakarautaki me baleta tiko na bale ni dua na turaga sa tiko taudua ga veiratou na Bati na kena lewa. Sa qai loku na siga ni veibulu ni sa toi beka edua na macawa na kena maroroi tu nayagoni mate. Sa qai gole yani na Bete me lai vakaraitaka na Sau oqo na vanua me lai keli kina nai bulubulu ni turaga ka sa qai bale walega oqo. Eratou sa na qai kelikeli e vica mai Bati ia na nodratou mai kelikeli oqo eratou na sega ni taura na kedratou kakana. Ena soli tiko ga veiratou na kedratou kakana ena gauna ni nodratou kana. Vaka kina na kana tavako, kevaka eratou via kana tavako ena soli talega yani ki gusudratou natavako ka vaka ucuna tu ena gasau. Baleta tiko gona na nodratou vakalolokutaka tiko na nona sa mai bale na turaga

- ni vanua e Tavuki. Ena gauna talega eratou kelia tiko kina na bulubulu ni turaga ena vakatabui sara veiratou meratou āai moce tale ki na koro. Na keli tiko nai bulubulu koya meratou tiko sara ga kina ka yacova yani na gauna ka sa mai bulu kina na yagoni turaga. Edau vakatabui dredre sara me dua me gole tale mai ni se bera ni bulu na turaga. Baleta tiko ni nanumi tiko ni sa beci na turaga baleta ni lako baleti ena gauna se bera ni bulu kina. Sa qai yaco mai na sigani veibulu ka se vakayacori tikoga na uvu davui ke sega ni mudu rawa. Eratou sa qai gole yani e lewe va na Bati ka ratou sulu ena nodratou ukuku vakaviti ka ratou lai colata na yagoni turaga ka sa solegi oti tu. Mevaka ena gauna e liu ni se sega kina na kato ni mate se dau solegi ga na yagoni mate. Sa na vakarautaki tu na nona coco ni qara oqo nai wase ni yau merau lai bulu vata kaya na yagoni mate ena gauna sa lai bulu kina. Ena kena kau tiko na yagoni i mate koya ena uvu talega tiko ga davui ka yacova nisa qai lai tau ena i bulubulu. Ena dua mada na kena vakalolokutaki tiko na nona sa bale na turaga oqo, era na lolou sobu naturaga kei na marama , e vakatabui sara ni dua na gone me lakova yani na Sau Tabu. Vaka talega kina veira na lewe ni vanua ni vakatabui dredre sara mera butuka yani na qele ni sau tabu ni vakaraitaki tu koya na sau ni turaga. Kevaka edua ka mani lako ga yani vakatawadodonu ena rawa ni yacovi koyaedua na leqa. Erui ka rerevaki sara nasau ni turaga. Na kena sa qai biu yani vakamalua ki loma ni qara na yago ni mate, ka sa qai dua tale veiratou na Bati me sirova sobu yani me lai biuta vakavinaka na i coco lelevu ka ra cokoni tu mai ra.

Cont'd Page 5.

- Nai levu ni yau ka ra kauta mai ko ira na mai Reguregu, ka dau vakatokai veira na kauta mai na nodra cau kina yago ni mate ogo meratou mai duavata keiratou na wekani mate na kena vakalolokutaki na tikina koya. Ni sa vakayacori tiko na soqo ni mate ko ira kece na wekani ni mate era na dau tiko ena vanua ka dodonu mera tiko kina. Mai na gauna koya sa qai mai yaco tiko na soqo era sa qai lesu tale mai kina vale ni mate, eratou sa qai vakacabora tale edua na kamunaga se na tabua meratou tukuna kina veira na yaco tiko yani na lai Reguregu de rawa ni ra tiko vakalailai me yacova na gauna ni sa oti kina na vakabogi va. Ena gauna vata oqori ko ira na marama dina kei ira na turaga dina era na Bikabika tiko ogo mera vakalolokutaka tiko na vale kei nai tutu sa mai lala ogo. Oti era sa qai mai tiko yani na vei mata tamata ka yacova na bogi va. Ena gaunataucoko oqori ena caka tiko ga kina na gunu yaqona. Ni sa oti na bogi va sa qai vakayacori edua na magiti kei na kena i veika kece me baleta na cakacaka ogo. Na magiti oqori era sa na qai wase kece ko ira na tiko ena lomani vale ni mate. Oqori na magiti ka vakatokai tiko mei Burua. Nai burua gona oqori me nona kani vakavinavinaka ko iratou na wekani mate veira na yaco tiko yani kina na so mate. Ni sa wase oti na mgiti ni Burua era sa qai dui lako yani na veiwekani mera gole lesu tale kina na vanua e tekivu mai. Mai na bogi va talega eratou sa na tabu kina ko iratou na wekani mate mevaka meratou tabu ni kana tavako, ka tabu talega ni gunu yaqona, kei na veika kece edau caka ena loma ni vale ni mate.

- Era sa dui lako yani ka ratou sa tiko ga mai na wekani ni mate ena koro koya. Oqo mera Tonitoni tiko ka yacova na bogi tini. Ena bogi tini talega ena vakayacori edua na kena magiti, mera vakayagataka kina na veiwekani kara tiko ena gauna koya. Ni sa oti na bogi tini era sa na qai waraka vakadua na gauna me bogi drau kina. Ni sa toso tiko na gauna era sa na veikilai kina na tamata mera veikilaitaka na nodra vei matanitu mevaka sa kilai levu. Ni sa yacov mai na bogi drau era sa na qai soqoni tale mai na veiwekani mera mai vakacabora veiratou na Vasu na nodratou luva ni sulu. Kadau vakatokai tiko na Taraisulu, baleta ni ratou sa qai tara tale na veiwekani me baleta na tabu ka ratou taurivaka tu mai ena gauna ni so mate. Eratou sa na kauta mai na nodratou yau vakaitamera mevaka na gatu, na kumi, na masi, na ibe, natabua me mai soli veiratou na Ulu ni mate sai iratou na vasu. Ni sa vakacabori taucoko oqori sa qai rawa na vaka taratara veiratou naveiwekani, ia eso na marama ka wekana voleka sara tu ga na daramaka tiko ga na nona sulu ni vakarokoroko, ia edaukoti talega na uludra namarema ena bogi va. Ko ira na turaga era na vakatubu kumi me baleta na tikina oqori. Na veika kece oqori edau vakarautaki ena gauna ni so mate vaka turaga. Ia ni sa toso tiko na gauna ni sa oti ga na Vaka taraisulu sa na oti talega na veika edau vakayacori.
- Vaka cava beka na gauna eratou dau yadrava kina na yagoni mate na Bati, eratou dau vakaitikotiko beka e vei ?
- Ko iratou na Bati sa nodratou vale sara ga na loma ni ba ni turaga meratou raica me kakua ni dua me lako vakaveitalia ena

- loma ni ba ni turaga ka kua ni dua me vakasosa me vakasausa.
Oqo eka tabu sara ena gauna ni bale kina edua na turaga.
Sai iratou talega na Bati na dau soli lewa ena gauna sa bale kina edua na turaga.
Na nodratou malumu sa rawa ni moku kina edua na tamata ka sega ni muria vakavinaka na vei lewa eratou sa solia. Na nona kilai kei na nona maroroi na turaga sa nodratou cakacaka vakatabaki dua sara ga na Bati. Ni ratou dau vosa yaco veira na lewe ni vanua ni vakaraitaka na mana ka tu veiratou me baleta na nodratou i tutu vaka vakua.
- Edua beka na ka era dau vakarautaka na marama ena gaunasa kau kina na yagona me sa lai bulu ? Se na cava soti beka era dau vakarautaka na turaga se na marama ni se bera ni kau yani kina bulubulu na yagoni mate.
- Ko iratou namarama eratou sa na vakarautakasara ga nai yau vakaviti merau lai nona i coco ni qara na yagoni turaga. Enarawa ni katu tolu na balavu ni qara oqo baleta gona na kena viriko taki tiko de qai oso na qara. Ni sa kau yani nai coco oqori ena lai cocotaki kina na loma ni qara. Na veika kece e vakarautaki tiko ena loma ni qara. Oqori na veika era dau vakarautaka na marama me baleta na coco ni qara.
- Na cava beka edau vakayacori ena bogi va ?
- Ena bogi va sa dau moku kina e tolu na bulumakau ka me vakacabori yani me baleta na Burua ni yagoni mate. Ni sa vakacabori koya sa qai rawa ni ra dui gole yani na yaco mai kina sogo. Ko ira ga na lewe ni vanuakoya era sa qai rawa ni tiko

- ena loma ni vale ni mate. Sai ira talega mera veiqaravi tiko ena gauna ni soqo. Ni sa caka oti na veika taucoko oqori sa na qai rawa ni maucokona vinaka na veiqaravi. Na nodra dau cakava vaka vinaka na nodra i tavi na lewe ni vanua sa na rawa ni ra caka va sara ga kina na vakavinaka na vei wekani.
- Edua tale beka na tabu se dua na veika era dau cakava na gase me baleta na tikina oqo ?
- Na tabu walega me kakua ni dua na make me rogoci ena loma ni koro, kevaka mada edua na koli e lako walega tu ga sa na rawa ni moku mate. Ena vakayacori tikoga na uvu Davui ka yacova sara na gauna sa lai davo kina kinai bulubulu se kina nai Sau T_abu.
- Edua tale beka na ka ko via vakaraitaka me baleta nai tikina oqo ?
- Na noqu vakasala duadua ga veira na noda gone baleta ni kua ni dau vakasabusabutaki na noda tovo vakavanua baleta ni rawa ni yaco kina eso na leqa.
Sa kena levu ga koya.